

1 **Innsendt resolusjonsforslag nr 3.**

2 **A. Forslagsstiller**

3 **Navn på lokallag/organisasjon:** Arbeidsutvalget

4 **Kontaktperson:** Sunniva Folgen Høiskar

5 **E-postadresse:** Sunniva.hoiskar@saih.no

6 **B. Forslaget**

7 *Tittel på resolusjon:*

8 **Universitetenes samfunnsansvar**

9 *Resolusjonstekst:*

10 Universitetene har opp gjennom historien hatt en svært viktig samfunnsrolle gjennom å spre og
11 utvikle kunnskap. Universitetet har vært et fristed i samfunnet for kritisk debatt, sterke
12 idealistiske strømninger og prinsipper om rettferdighet og menneskerettigheter. Universitetene
13 har mange steder vært et slags utstillingsvindu for samfunnet. Med idealer om åpenhet,
14 nysgjerrighet, kritisk sans og menneskerettigheter som grunnpilarer har universitetene en stolt
15 tradisjon. Universitetene har historisk tatt, og har fortsatt i dag et samfunnsansvar..
16 Universitetenes verdier og idealer er under press fra flere hold, som en økende
17 kommersialisering, autoritære krefter, samt at finansieringsmekanismene for UH-sektoren ofte
18 beskrives som å bidra til et kappløp («rotterace») for publiseringspoeng og rankingplassering¹²
19 som i siste instans bidrar til å holde UH-institusjoner fra lav- og mellominntektsland utenfor.
20 Universiteter og forskning har en rolle utover å utdanne arbeidskraft som skal bidra inn i
21 kunnskapsøkonomien og skape økonomisk vekst, men har en oppgave i å etablere en ny politisk
22 agenda og bidra til demokratisk deltagelse.

23
24 I oppfølgingen av FNs bærekraftsmål ble verdens universiteter oppfordret til å integrere målene
25 i forskning, undervisning og studier ved sine læresteder³. Universitetene ble gitt en særlig viktig
26 oppgave gjennom rollen de har i opplæring av unge generasjoner. Universitetene er sentrale i å
27 skape kunnskapsgrunnlaget som trengs for å nå alle de 17 bærekraftsmålene, ved å komme opp
28 med gode løsninger på samfunnets utfordringer og i å skape meningsbryting og en
29 kunnskapsbasert offentlig debatt. Mange akademikere i lav- og mellominntektsland har for lite
30 finansiering til å gjennomføre forskning på tross av at det er prekære behov for økt forskning, i
31 adresseringen av samfunnsmessige utfordringer, og som er til nytte for politiske
32 beslutningstagere. Bærekraftsmålene er en global agenda, og fordrer derfor samarbeid og
33 partnerskap globalt for å finne løsninger på globale utfordringer som klima, migrasjon, ulikhet
34 og fred. Det akademiske fellesskapet kjenner ikke landegrenser. Akademisk samarbeid handler
35 om dialog, og er ikke noe ovenfra-ned-forhold eller noe som bør begrenses av geografi, men en
36 felles produksjon av kunnskap. For å få til reelt globalt samarbeid må norske høyere

¹ <https://khrono.no/dannelse-ny-bok-kommersialisering/hessen-med-bok-om-alt-som-kan-ga-galt-i-akademia/212716>

² <https://morgenbladet.no/ideer/2016/05/et-postakademisk-universitet>

³ https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/letter_un_2017.pdf

37 utdanningsinstitusjoner gå mot strømmen, og mot norske politiske prioriteringer. Globalt gjør
38 «rotteracet» etter publiseringspoeng og rankingplassering det mindre attraktivt å samarbeide
39 med akademikere i lav- og mellominntektsland enn å samarbeide med institusjoner og
40 akademikere med høy ranking. Dette gjenspeiles også tydelig i regjeringens nye langtidsplan for
41 forsknings og høyere utdanning, hvor globale problemer skal løses gjennom samarbeid med EU,
42 «fremragende forskningsmiljøer» og BRIKS-landene. Prioriteringen fra regjeringen ruster norske
43 høyere utdanningsinstitusjoner dårlig til å løse globale problemer når den unnlater å se mot de
44 landene hvor utviklingen skjer raskest og behovet for forskningssamarbeid og forskningsmidler
45 er størst. Forskningssamarbeid med lav- og mellominntektsland skjer i dag ofte gjennom
46 bistandsmidler og med et mål om å bidra til kapasitetsbygging. Dette er en god prioritering av
47 norske bistandsmidler, men tiden er også høyst moden for å anerkjenne også de akademiske
48 godene av samarbeid med lav- og mellominntektsland.

49
50 Akademia har en stolt tradisjon for å være åpen for nye perspektiver, bryte ned gamle dogmer
51 og forkaste utdaterte paradigmer. Samtidig har akademia også i mange deler av verden tatt del i
52 majoritetssamfunnets undertrykkelse av minoriteter, og kolonimaktens undertrykkelse av lokal
53 befolkning. Akademia har i mange tilfeller bidratt til å legitimere undertrykkelse og til å
54 ekskludere perspektiver og lokal kunnskap. Her skjer det store endringer globalt, og flere
55 tidligere ekskluderte grupper har bygd opp egne, gode utdanningssystemer, og flere har også
56 utviklet nye forskningsmetoder og fått sine utdanningsinstitusjoner akkreditert av myndighetene
57 (for eksempel UAIIN i Colombia og URACCAN i Nicaragua). Dette åpner opp og gir akademia
58 mulighet til å ta innover seg nye perspektiver, og presenterer nye muligheter for meningsbryting
59 og videreutvikling av kunnskap på områder som i dag bærer preg av mangler og ensidighet.
60 Dette bør også norske høyere utdanningsinstitusjoner ønske velkommen, med et spesielt ansvar
61 for å legge til rette for samiske perspektiver.

62
63 Akademisk samarbeid over landegrensener er viktig for utvikling av kunnskap, fred og diplomati,
64 læring på tvers av kulturer og utvikling. Akademisk samarbeid kan bidra til å bygge ned barrierer
65 og gi akademikere tilgang til andre arbeidsmåter og vitenskapelige kilder. Men akademisk
66 samarbeid skjer, som andre former for internasjonalt samarbeid, ikke i et vakuum. I mange land
67 respekteres ikke grunnleggende menneskerettigheter som akademisk frihet, ytringsfrihet eller
68 forsamlingsfrihet og studenter og akademikere opplever angrep og innskrenkninger i sitt virke
69 og er i større grad utsatt for personal risiko/egen sikkerhet⁴⁴. Det er viktig at norske høyere
70 utdanningsinstitusjoner gjør grundige vurderinger av hvorvidt deres samarbeidsavtaler bidrar
71 til å legitimere brudd på akademisk frihet. Akademisk samarbeid kan skape frirom for
72 akademikere som er utsatt i hjemlandet, og kan bidra til å spre normer om akademisk frihet og
73 være en viktig døråpner for dialog, men det er ikke alltid tilfellet. SAIH er ingen tilhenger av
74 akademisk boikott, men mener at høyere utdanningsinstitusjoner har et spesielt ansvar for å følge
75 egne verdier også i samarbeid med andre institusjoner i andre land, og ikke bidra til brudd på
76 akademisk frihet.

77
78
79 Universitetenes samfunnsansvar går også utover det akademiske arbeidet, og omfatter alle
80 universitetets virkeområder. Det er viktig at institusjonene har gode etiske retningslinjer og

⁴⁴ <https://www.scholarsatrisk.org/resources/free-to-think-2018/>

81 mekanismer for å sikre at disse overholdes. Flere institusjoner forvalter ikke bare store fysiske
82 områder og bygninger, men også store økonomiske verdier. Universitetsområder og bygninger
83 skal være trygge, inkluderende steder med rom for meningsutveksling, og opprettholde
84 organisasjonsfriheten. Universitetenes økonomiske verdier bør forvaltes med minst like strenge
85 etiske retningslinjer som Statens Pensjonsfond Utland⁵, ha gode utelukkingsmekanismer og følge
86 FN «guiding principles»⁶. Institusjonene fond og investeringer bør tilstrebe å ikke bidra, eller
87 oppmuntre til brudd på menneskerettighetene eller alvorlige miljøskader.

88
89

90 Høyere utdanningsinstitusjoner har et særskilt ansvar for å verne om akademisk frihet, og dette
91 ansvaret bør også gjelde utover egen institusjon. Norske høyere utdanningsinstitusjoner bør være
92 tydelig stemmer for solidaritet med institusjoner og enkeltakademikere hvis akademiske frihet
93 angripes i andre deler av verden. Institusjonene bør også etterstrebe å bidra til at akademikere og
94 studenter som opplever brudd på sin akademiske frihet eller angrep, får beskyttelse. Scholars at
95 Risk er et internasjonalt nettverk som gir beskyttelse til akademikere som opplever trusler mot
96 egen sikkerhet, sin frihet og sitt velvære gjennom midlertidige forsknings- og
97 undervisningsstillinger ved institusjoner i andre land. Nettverket bidrar til å gi sikkerhet til
98 akademikere i mindre frie land, og sender et viktig signal internasjonalt om viktigheten av
99 akademisk frihet. Alle norske høyere utdanningsinstitusjoner som er i stand til å ta imot truede
100 akademikere bør være medlem i nettverket. SAIH og Norsk Studentorganisasjon fikk
101 gjennomslag for opprettelsen av Student at Risk-programmet i Norge, som følger en lignende
102 modell, men som er opprettet for forfulgte studentaktivister som på grunn av sin aktivisme for
103 demokrati og menneskerettigheter nektes å fullføre sin utdanning. Disse får da muligheten til å
104 fullføre sin høyere utdanning i Norge. Norske høyere utdanningsinstitusjoner var viktige
105 støttespillere i å få gjennomslag for ordningen, og deres støtte og tilrettelegging er essensielt for
106 ordningens videreføring og implementering.

107

108 SAIH mener at:

- 109 - Norske høyere utdanningsinstitusjoner må ta en pådriverrolle i oppnåelsen av FNs
- 110 bærekraftsmål
- 111 - Norske høyere utdanningsinstitusjoner må være tydelige stemmer i samfunnsdebatten
- 112 rundt bærekraftsmålene
- 113 - Norske høyere utdanningsinstitusjoner må prioritere globalt samarbeid og herunder
- 114 forskningssamarbeid også med lav- og mellominntektsland
- 115 - Norske høyere utdanningsinstitusjoner må følge egne verdier og verne om akademisk
- 116 frihet i samarbeidet med høyere utdanningsinstitusjoner i andre land
- 117 - Norske høyere utdanningsinstitusjoner må vedta og følge egne etiske retningslinjer
- 118 - Norske høyere utdanningsinstitusjoner må vise solidaritet med institusjoner og
- 119 enkeltakademikere hvis akademiske frihet angripes
- 120 - Norske høyere utdanningsinstitusjoner skal være medlem av og støtte opp om det
- 121 Norske Scholars at Risk-nettverket, og tilstrebe å ta imot truede akademikere ved sine
- 122 institusjoner

123

⁵ <https://www.nbim.no/no/oljefondet/ansvarlig-forvaltning/>

⁶ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf